

Zapovjednici kotorske ratne galije

(Po podacima iz Državnog arhiva u Kotoru)

I. Stjepčević i R. Kovijanić

Kotorska ratna galija pominje se češće u sudsko-notarskim spisima kotorskim. Iz XIV. stoljeća, kad je Kotor bio glavna luka Raške i Zete, a docnije i luka Bosne, sačuvani su spisi samo iz godine 1326.—37. i 1395.—1400. Tu nema zapisnika sjednica Velikog i Malog vijeća grada Kotora; prema tome, za XIV. stoljeće nemamo podataka o zapovjednicima kotorske ratne mornarice. Nemamo ih ni za dva prva decenija XV. stoljeća, za doba pune gradske autonomije Kotora, doba domaćih knezova, biranih za mjesec dana, jer ni iz toga perioda nijesu sačuvani pisani spomenici kotorski. Docnije, zapovjednike kotorske galije možemo pratiti tokom četiri vijeka, za sve vrijeme mletačke vladavine (1420.—1797.).

Glavne zapovjednike biralo je Veliko i Malo vijeće, obično za pet godina. Izbor se vršio između dvojice ili više kandidata, koje su predlagali pojedini članovi Vijeća. Birani su samo iz redova vlastele, članova Velikog vijeća, najčešće iz nekoliko najuglednijih i najstarijih porodica kotorskih, Buća, Bizanti, Bolica i Drago, a nešto docnije i iz porodice Paskvali, Vrakjen i Jakonja. Svakako, u obzir su dolazili oni, koji su se isticali kao dobri pomorci. U XV. i XVI. stoljeću vlastela je bila brojna. Veliko vijeće zasjedalo je ponekad i sa 140 prisutnih članova. Uticaj mletačke vlasti na unutrašnje poslove Kotorske općine bio je tada neznatan. Vijeće je bilo moćno. Biralo je tri godišnje sudije, koji su sa providurom (Mlečićem) upravljali gradom. Biralo je glavnog zapovjednika ratne galije, ljekare, apotekare, nastavnike škole, upravnika kovnice novca i sve ostale gradske časnike. Zapovjednik galije biran je između najuglednijih, najuticajnijih i najhrabrijih građana. Ponekad se isticalo i po deset kandidata. Odlučivala je većina, koja nije vodila mnogo računa o kandidatu providura. Primjenjivani su i poštovani propisi Statuta grada. Docnije, tokom XVII., a naročito tokom XVIII. stoljeća, Veliko vijeće sve više slabi, i po broju članova i po svome uticaju. Vlastela dijelom izumire, dijelom se iseljava zbog pritiska Turaka iz neposredne okoline grada. Mletačka vlast dobija sve više uticaja i maha na vođenje općinskih poslova. Učesće članova Velikog vijeća na zasjedanju sve je slabije, obično na dvadesetak prisutnih. Pri izboru glavnog zapovjednika galije ostaje se najčešće pri jednom kandidatu, predloženom od providura.

Ovdje će biti riječi samo o nekolicini glavnih zapovjednika kotorske ratne galije iz doba dugog perioda od četiri stoljeća (XV.—XVIII.) na čelu sa jednim zapovjednikom iz XIV. stoljeća.

1. — **Marin Bizanti.** Ovaj »glasoviti pomorski kapetan« potječe iz jedne od najstarijih porodica

kotorskih. Bio je zapovjednik kotorske galije za vladavine cara Uroša, kneza Lazara i Tvrtka Prvog. Kako iz tog vremena nijesu sačuvani kotorski pisani spomenici, to o njemu nemamo arhivskih podataka. Našoj istoriji poznato je: da se Bizanti proslavio u mnogim pomorskim borbama protiv Turaka u obdoblju od Maričke do Kosovske bitke (1371.—89.); da je sudjelovao u mletačko-ugarskom ratu protiv Turaka 1378.—9. i da je pobjedio Djenovljane na Jadranskom Moru.

2. — **Bazilije Marinov Bizanti.** Sin je prethodnog. Bio je jedan od najuglednijih građana Kotora svoja vremena. Godine 1430. pominje se kao »armador«, a 1432. kao glavni zapovjednik (**supracomes**) ratne galije. Juna 1432-ge vođena je pred sudom parnica između Simika Brajanova i izvršioca oporuke Jakoba Negro, mletačkog trgovca u Kotoru. Izvršioći oporuke bili su: Bazilije Marinov Bizanti i Djulijano Lauredano iz Mletaka, a branilac Paolo de Montelparo, bivši kotorski notar. Negro je ostao dužan Simiku 162 perpera za dva kruga voska od 674 funte dubrovačke mjere (oko 225 kg.), 22 perpera za 27 kopona, 48 perpera za čohu. Bizanti je bio odsutan. »jer je **supracomes** oružane galije kotorske«. Prilikom izricanja presude, 29. avgusta, nije bio pozvan, »jer je **supracomitus** kotorske oružane galije, koja je otplovila iz Kotora« (IV, 30, 165).

3. — **Nikola Klaramonte.** Pominje se 1458.-9. kao zapovjednik kotorske galije, ali ne kao glavni zapovjednik (**ser Nicolaus Claramonte, comes galee Catari**). Njegova majka, Jeluša, udova Nikole Stefanovića Klaramonte, opunomoćila ga je marta 1458. da uđe u posjed svih njenih dobara po nekom nasljedstvu u Baru. Početkom naredne godine opunomoćila ga je Vladuša udova Vlatka iz Kotora da naplati od Komande mornarice platu njenog pokojnog sina Veselina, a Brajko i Tomko iz Kavča da naplati zaostalu plaću njihovog pok. brata, koji je služio na galiji (XI, 49, 323—4).

U ovo vrijeme bio je glavni zapovjednik galije, izgleda Mlečić; Bogoslav Miloratov iz Dubrovnika opunomoćio je 1442. kotorskog sabljara Ratka, da od Laurencija Maura, glavnog zapovjednika galije u Zalivu (**a nobili viro d. Laurentio Mauro, supracomite ad Culphum**), primi zaostavštinu njegovog sina Georgija, veslara na galiji, kojeg je umro u Kotoru (VII, 488). Poslije njega pominju se i drugi (VII, 488; X, 67). O ovome smo rekli nešto više u **Godišnjaku** Pomorskog muzeja u Kotoru II (1953), 33.

4. — **Marin Nikolin Bizanti.** U kotorskim spomenicima pominje se 1473. kao glavni zapovjednik galije (**ad presens dignissimus supracome**

mitus *trireme Cathari*), prilikom prodaje njegova vinograda na Kulinu Brdu (Lastva) za 40 zlatnih dukata (XV, 60, 76). Proslavio se 1475., kad je spasio »od sigurne propasti mletačku flotu, koju su Turci bili blokirali u rijeci Bojani« — kako kaže Niko Luković (**Postanak i razvitak trg. mornarice B. Kotorske**, B. 1930). U arhivskim spisima iz 1496. pominje se ponovo kao glavni zapovjednik galije (**supracomitibus triremis Catharine**), samo se ne može utvrditi, da li je bio zapovjednik u to vrijeme, ili nešto prije (XV, 76; XX, 62).

5. — **Bernard Nikole Ivanova Buća**. Prema mletačkim izvorima, Bernard je bio 1499. g. zapovjednik kotorske ratne galije, koja je bila u sastavu mletačke flote, kad je napala tursku flotu kod Krfa (A. Dabinović, **Kotor pod Mletačkom Republikom**, 59). U jednom dokumentu Kotorskog arhiva iz 1512. pominje se jedan mornar, koji je umro (ili poginuo) na kotorskoj galiji, kojom je zapovjedao Bernard Buća.

Bernard je umro 1506. Sačuvani su njegov testament i popis njegove zaostavštine, naročito njegove bogate garderobe, po kojoj saznajemo, kako se odijevao jedan zapovjednik kotorske galije krajem XV. stoljeća.

6. — **Trifun Nikole Marinova Buća**. Kao zapovjednik kotorske ratne galije istakao se u bitki kod Modone (Methone), na j. z. rtu Peloponeza, godine 1500. Dosad se znalo samo toliko, da je u toj bitki učestvovao Trifun Buća. Nije se znalo ko je on, nije se znalo ni ime njegova oca. U sudsko-notarskim spisima kotorskim susretamo šest Trifuna Buća u istom vremenu, od kojih je jedan sin »pokojnog« Nikole, a drugi sin »gospodina« Nikole. Utvrditi, koji je od njih šestorice junak od Modone, nije lak posao. Konačno smo ustanovili, da je to Trifun Nikole Marinova Buće. Njegov djed, Marin, sin je protovestijera Ivana, unuk protovestijera Petra Nikolina, praunuka Nikole Petrova († 1354.), glasovitog protovestijera cara Dušana. Junak od Modone bio je sestrić Ivana Crnojevića.

Trifun Buća došao je za zapovjednika galije poslije Bernarda Buće, krajem 1499. ili 1500. g. Biran je za pet godina. Godine 1503. pominje se više puta kao glavni zapovjednik galije. Više građana Kotorske općine bili su ga opunomoćili (**spectabilem ac generosum dominum Triphonem de Buchia, supracomitibus triremis Catharensis**), da od Komande naoružanja u Mlecima podigne zaostale plate onih Bokelja, koji su služili na galiji (XXIII, 253, 255, 325). Godine 1511. Trifun se pominje zajedno sa svojim ocem, Nikolom pok. Marina, sa svojom braćom, Marinom, Jeronimom i Antonom, i svojim sinovima, sinovima pok. Ivana, Franjom, Aleksandrom (kod kojega je služila blažena Ozana) i Ljudevitom, sudijom i advokatom, ocem pjesnika Vicka i pjesnika Frana (XXV, 116).

U jednom dokumentu iz 1520. govori se o Trifunu Bući kao učesniku bitke kod Modone, o Nikoli Bući i drugim učesnicima — Kotoranima u toj bitki, i o pogibiji kotorskog kapetana Petra

Filja na tvrđavi Modone (XXXIII, 811—15).

Otac Trifunov, Nikola Martina Buće — Protovestijara (**nobilis dominus Nicolaus de Buchia quondam domini Marini protovestiarum**), doživio je 1520. godinu (XXVI, 257).

Trifun pokojnog Nikole Buće, savremenik Trifuna Nikole Marinova, junaka od Modone, bio je unuk Ivana Trifunova, praunuk Trifuna Mihailova, protovestijara cara Uroša. Protovestijar Trifun sin je Mihaila Petrova, brata slavnog Nikole Buće, državnika cara Dušana, koji su bili i dubrovački građani.

Nikola Buća, učesnik bitke kod Modone na galiji kotorskoj, kojom je zapovijedao Trifun Buća, a koji istupa 1520. kao svjedok pogibije kap. Petra Filja, pominje se kao sin pok. Ivana. Po svoj prilici, koliko smo mogli utvrditi po arhivskim podacima, to je unuk Trifuna Petrova, protovestijara Tvrtka I, praunuk Petra Nikolina, takođe građanina Dubrovnika.

O učesnicima bitke kod Modone, kao o pomenutom Bernardu Bući, zapovjedniku kotorske galije, pisali smo opširno u članku **Kotorska galija u odbrani Modone (Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru, III, 1954)**.

7. — **Luka Bernardov Drago**. Pripada staroj i jednoj od najuglednijih porodica kotorskih. U arhivskim spisima pominje se kao glavni zapovjednik kotorske galije godine 1537. i 1540. (XLVI, 641). Marin Bolica, starješina provizioniranih (**caput provisionatorum**) na kotorskoj oružanoj triremi, koja se tada nalazila pod zapovjedništvom Luke Bernardova Drağa, glavnog zapovjednika (**supracomitibus**), jamčio je, 21. IV. 1537. za Radonju ribara iz Kotora, koji je pošao da služi na triremi za Trifuna Miloradovića iz Škaljara (XLV, 318). Luka je otac Kamila Drağa, poznatog humanističkog pjesnika.

8. — **Trifun Ivanov Drago**. Bio je više puta biran za glavnog zapovjednika galije. Pominje se 1543. i 1545. kao zapovjednik (**supracomites galie Catharine**). Sazvano po običaju na glas zvonu, Veliko vijeće zasjedalo je, 11. VI. 1551., u palati rektora (providura) kotorskog, da izabere zapovjednika ratne galije (**unum supracomitibus triremis**). Prisutnih članova Vijeća bilo je 141, računajući tu i providura (rector). Izbor je izvršen između »mnogih plemića« slobodnim glasanjem kuglicama (**ad bussolam et ballotas**). Izabran je Trifun Ivanov Drago (**Trifon Drago quondam domini Johannis**) sa 83 protiv 44 glasa (LII, 584). — To je doba cvjetne Renesanse u Kotoru.

Za vrijeme glavnog zapovjednika Trifuna Drağa na galiji je služio kao zapovjednik (**comes**) Anton Bolica (XLIX, 294, 355).

9. — **Jeronim Franov Bizanti**. To je proslavljeni junak istoriske bitke kod Lepanta (1571), u kojoj je herojski poginuo na galiji skupa sa svojim hrabrim vojnicima.

Godine 1551., za zapovjedništva Trifuna Drağa, Jeronim se pominje kao starješina provizioniranih na kotorskoj ratnoj galiji (LII, 923). U proljeće 1564. otplovio je za Aleksandriju, a

odatle produžio za Indiju (**ha deliberato d'andar et navigar nelle parti d'India**). Od tog putovanja za Indiju ogradio se pred sudom Trifun Pelegrina, koji je dao Jeronimu oko 100 cekina u zajedničku trgovinu (LVII, 234).

Poslije njegove junačke pogibije, on se u kotorskim spisima pominje više puta kao glavni zapovjednik kotorske ratne galije (**sopracomito galee Catharine**). Tako 1577., pominju se neki veslači na kotorskoj galiji, pod zapovjedništvom »glavnog zapovjednika pokojnog i uzvišenog gospodina« Jeronima Bizanti, na kojoj su poginuli »u srećan dan« (LXII, 190, 216).

Nećemo se zadržati na ovoj istoriskoj ličnosti, jer smo o njemu opširnije govorili u članku **Jeronim Bizanti, junak od Lepanta** (Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru, III). Napominjemo, da je u vrijeme junaka od Lepanta bilo još dva Jeronima Bizanti. Ustanovili smo, da je zapovjednik kotorske galije 1571. bio Jeronim Franov.

Jeronim Franov imao je sina Marijana, humanističkog pjesnika, kojega vrlo često susrećemo u društvu kotorske pjesničke plejade: Ivana Bona — Bolirisa, Ilije Zagurovića, Kamila Draga, Djordja Bizanti, Frana i Vicka Buće. Marijan je vršio mnoge službe Kotorske općine. Godine 1550.—1. bio je redovni sudija, kad ga zajedno sa njegovim ocem susrećemo u Velikom vijeću (XLIX, 260, LII, 587—768).

10. — **Vicko Bolica**. Po naredbi Alojza Zorzi, glavnog providura za Dalmaciju i Albaniju, kotorski providur Djerolamo Loredano predložio je Velikom vijeću, na sjednici od 21. IX. 1629, za glavnog zapovjednika kotorske galije Vicka Bolicu (**nobil uomo sopracomito della galera Catharina**). Svi vijećnici glasali su za njega (LXXX, 563).

Ovo nije Vicko Bolica Kokoljić, pjesnik »Života blažene Ozane« (1638). Smatramo, da je to onaj vitez Ivan Bolica, čuven iz uskočkog rata, kojemu je Ivan Ivanović, Bračanin, »posvetio deveti odjeljak svoje **Kite cvitija razlikova**«. Prema tome, ne treba ga identifikovati sa imenjakom Kokoljićem, kao što je pretpostavljao Vj. Štefanović u **Hrvatskoj enciklopediji**.

11. — **Ivan Vickov Bolica**. Sin je pomenutog Vicka Bolice. Biran je dva puta za glavnog za-

povjednika kotorske galije. Na Đurđev-dan 1663. Veliko vijeće biralo je glavnog zapovjednika galije (**un sopracomito**), »namjesto Ivana Vickova Bolice, koji je služio pet godina« (CIV, 821). — Da Đurđev-dan 1668. Veliko i Malo vijeće biralo je na pet godina glavnog zapovjednika galije namjesto Bernarda Vrakjen, koji je odslužio pet godina. Bilo je 7 kandidata. Izabran je kavaljer Ivan Bolica sa 17 protiv 11 glasova. Bio je predložen od Ivana Bolice-Kokoljića. Ostali kandidati bili su: Marin Buća (12 : 16), Jakov Paskvali (14 : 16), Nikola Bizanti (14 : 12), Vicko Markov Paskvali (11 : 17), Franjo Tomić Paskvali (predložen od Ivana Bolice 9 : 21) i Josip Segoni (6 : 23... CVI, 654).

12. — **Bernard Vrakjen**. Izabran je za glavnog zapovjednika galije 23. IV. 1663. Kandidata je bilo 10. On je izabran sa 10 protiv 1 glasa. Ostali kandidati bili su: kap. Ivan Bolica (6 : 9), Trifun Bolica (9 : 8), Nikola Drago (8 : 9), Luka Bizanti (2 : 4), Vicko Drago (4 : 14), Matej Paskvali (2 : 9), Frano Paskvali (8 : 13), Benedik Vrakjen (9 : 8... CIV, 821). Ne zna se iz kojih razloga, Vijeće je ponovno biralo glavnog zapovjednika galije 23. VII. 1664. mjesto Bernarda Vrakjen. On je i dalje ostao na službi do isteka roka od pet godina, do 1668. (CIV, 831).

13. — **Franjo Jakonja**. Veliko, Malo i Tajno vijeće biralo je 20. I. 1724. glavnog zapovjednika ratne galije. Predložen od Bernarda Draga, sudije, bio je izabran Franjo Jakonja, sa 11 protiv 5 glasova. Drugi kandidat, Trifun Buća, dobio je 10 glasova protiv 8 (CXXXIX, 393).

14. — **Ivan Batista Jakonja**. Na Đurđev-dan 1746. Veliko i Malo vijeće biralo je glavnog zapovjednika galije na pet godina (**un sopracomito per anni cinque**). Izabran je Ivan Jakonja, predložen od Alojzija Vrakjen, sa 14 protiv 3 glasa (CLI, 422 f).

15. — **Andrija Burović**. Na prijedlog konta Luja Burovića Vijeće je izabralo, 8. III. 1785., za glavnog zapovjednika galije (**sopracomito**) na pet godina konta Andriju Burovića, Peraštanina, koji je dobio 13 glasova protiv 1 glasa (CLXVIII, 482).